

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
TCSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

«KELISHILDI»

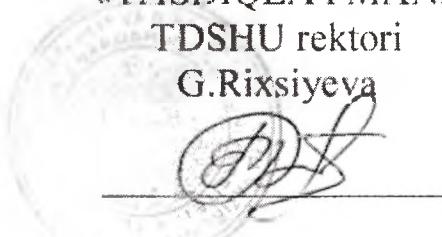
Cliy va o'rta maxsus ta'lrim
vazirligi

2021 y.

«TASDIQLAYMAN»

TDSHU rektori
G.Rixsiyeva

«15» 07 2021 y.

**5A231001 – Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va
mamlakatshunoslik: Arab mamlakatlari
magistratura mutaxassisligiga kiruvchilar uchun
maxsus (ixtisoslik) fanlaridan**
D A S T U R

Toshkent - 2021

Annotatsiya

Dastur 5A231001 – Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va mamlakatshunoslik : Arab mamlakatlari magistratura mutaxassisligiga kiruvchilar uchun 5231000 – Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va mamlakatshunoslik (Arab mamlakatlari) ta’lim ta’lim yo‘nalishining 2017-2018 o‘quv yili uchun tasdiqlangan o‘quv rejasidagi fanlar asosida tuzilgan.

Tuzuvchilar:

Ermamatov SH.J. -

TDSHU “Sharq mamlakatlari iqtisodiyoti” kafedrasi mudiri, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent.

Kamilova M.X. -

TDSHU “Sharq mamlakatlari iqtisodiyoti” kafedrasi dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi.

Taqrizchilar:

Ziyadullayeva L.S. -

TDSHU “Sharq mamlakatlari iqtisodiyoti” kafedrasi dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi.

Sodiqov Z.R. -

O’zbekiston xalqaro islom akademiyasi “Islom iqtisodiyoti va moliyasi, ziyyarat turizmi” kafedrasi dotsenti, iqtisod fanlari nomzodi

Dastur Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 yil 01 iyuldaggi 11-sonli majlisida muxokama qilingan va tasdiqlangan.

Kirish

Mazkur dastur Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti magistraturasining 5A231001 – Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va mamlakatshunoslik : Arab mamlakatlari mutaxassisligiga kirish imtihonlari uchun tuzilgan va unda 5231000 – Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va mamlakatshunoslik (Arab mamlakatlari) ta’lim yo‘nalishi o‘quv rejasidagi Umumiqtisodiy fanlar va Arab mamlakatlari iqtisodiyotib fanlariga tegishli mavzular qamrab olingan.

Universitet magistraturasi mutaxassisliklarining barchasida mutaxassislikka mos fanlar bo‘yicha kirish imtihonlari yozma ish shaklida o’tkaziladi. Yozma ishlar topshiriqlari uch qismdan iborat qilib belgilanadi va 100 ballik baholash mezonlari qo’llanadi:

1.Birinchi qism fanning umumnazariy masalalari – 30 ball;

2.Ikkinchi qism tegishli mamlakat yoki mintaqaga oid masalalar – 30 ball;

3.Uchinchi qism sharq tillaridan tegishli mazmun va hajmdagi matnlarning ona tiliga yozma tarjimasi – 40 ball.

100 ballik baholash mezonlari dastur nihoyasida keltiriladi.

I. Umumiqtisodiy fanlar

Iqtisodiyotning asosiy uch muammosi. Ijtimoiy-iqtisodiy ehtiyojlar, ularning tarkibi va turlari. Iqtisodiy qonunlar va kategoriylar. Ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot jarayonlari va bosqichlari. Ijtimoiy-iqtisodiy tizimlar. Mulkchilik munosabatlarining iqtisodiy mohiyati. Mulkchilik shakllari. Mulk ob’ektlari va subyektlari. Tovar va tovar ishlab chiqarishning xususiyatlari. Tovarning nafliligi va ayrboshlanish nisbati (qiymati). Tovar qiymati va qiymat qonuni. Pulning kelib chiqishi, mohiyati va funksiyalari. Bozor iqtisodiyotining mazmuni va uning asosiy belgilari. Bozor iqtisodiyotining afzalliklari va ziddiyatlari. Bozor iqtisodiyotiga o’tish yo’llari. Talab tushunchasi, talab qonuni. Talabning hajmiga va miqdoriga ta’sir etuvchi omillar. Taklif tushunchasi, taklif qonuni. Taklifning hajmiga ta’sir etuvchi omillar. Bozor muvozanati. Raqobatning mohiyati va uning iqtisodiy asoslari. Raqobat turlari. Raqobat usullari. Nomukammal raqobat va uning asosiy ko’rinishlari: monopolistik raqobat va oligopoliya. Antimonopol qonunchilik va uning asosiy yo‘nalishi. Pul muomalasi va uning amal qilish qonuniyatlari. Inflyatsiya, uning mohiyati va turlari. Kreditning mohiyati, manbalari va vazifalari. Agrar munosabatlar va iqtisodiyotning agrar sektori. Yer rentasi va turlari. Milliy iqtisodiyot tushunchasining mazmuni. Milliy iqtisodiyot rivojlanishini tavsiflovchi ko’rsatkichlar. YaIM. YaMM. Iste’mol va jamg’armaning iqtisodiy mazmuni. Iste’mol va jamg’arish o’rtasidagi o’zaro bog’liqlik, ularni belgilovchi omillar. Iqtisodiy o’sishning mazmuni. Iqtisodiy o’sish mezonlari va asosiy ko’rsatkichlari. Iqtisodiy o’sish omillari. Iqtisodiy o’sishning turlari. Iqtisodiy salohiyat va undan samarali foydalanish yo’llari. Iqtisodiyotning siklligi tushunchasi. Iqtisodiy sikl mazmuni. Makroiqtisodiy

beqarorlik ko'rsatkichlari. Moliyaviy munosabatlarning mohiyati. Moliya va moliya tizimi. Fiskal siyosat. Davlat byudjeti, uning tarkibi va byudjet jarayonlari. Byudjet taqchilligi va davlat qarzları. Monetar siyosat va bank tizimi. Pul muomalasi va uning amal qilish qonuniyatları. Banklarning kredit siyosatining mohiyati, manbalari va vazifalari. Markaziy, tijorat va xususiy banklar va ularning vazifalari. Iqtisodiyotni tartibga solishning mohiyati va zarurligi. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish, uning maqsadi va vazifalari. Davlatning iqtisodiyotga ta'sir qilish usullari va vositalari. Iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish bo'yicha zamonaviy nazariyalar: Keynschilik, monetar va yangi klassik modellar.

II. Arab mamlakatlari iqtisodiyoti

Arab mamlakatlari iqtisodiyotiga umumiylashtirish. Arab mamlakatlarining aholi va mehnat resurslari. Arab mamlakatlarining mineral xom ashyo resurslari. Arab mamlakatlarining yer va suv resurslari. Arab mamlakatlarida iqtisodiy o'sish xususiyatlari. Arab mamlakatlari iqtisodiyoti tarkibi va undagi o'zgarishlar. Arab mamlakatlari sanoatining rivojlanish xususiyatlari. Arab mamlakatlarida qishloq xo'jaligi rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari. Arab mamlakatlarida transport va aloqa tizimi. Arab mamlakatlarida turizm sohasi rivojlanishi. Arab mamlakatlarida mehnat bozori rivojlanishining o'ziga xos jihatlari. Arab mamlakatlarida ijtimoiy siyosat va aholi turmush darajasi. Arab mamlakatlari ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning hududiy xususiyatlari. Arab mamlakatlarida iqtisodiyotni davlat tomonidan tartibga solish tizimi. Arab mamlakatlarida pul tizimi va pul-kredit siyosati. Arab mamlakatlarida moliya-byudjet tizimi. Arab mamlakatlari valyuta tizimi va nazorati. Arab mamlakatlarining jahon iqtisodiyotiga integratsiyalashuvi yo'naliishlari. Arab mamlakatlari tashqi iqtisodiy aloqalari. Arab mamlakatlarining xalqaro iqtisodiy tashkilotlar bilan hamkorligi yo'naliishlari. Arab mamlakatlarining Yevropa Ittifoqi bilan savdo-iqtisodiy hamkorligi. Arab mamlakatlarining MDH mamlakatlari bilan savdo-iqtisodiy aloqalari. Arab mamlakatlarida erkin iqtisodiy zonalar faoliyati. Arab mamlakatlari iqtisodiyotida neft omili. Arab mamlakatlarining neft siyosati. Fors ko'rfazi arab mamlakatlarida migratsiya muammolari. Fors ko'rfazi arab mamlakatlarining jahon neft bozorida tutgan o'rni va roli. Arab mamlakatlarining investitsiya salohiyati.

III. MUTAXASSISLIKKA OID MATNNI O'RGANILGAN SHARQ TILIDAN ONA TILIGA TARJIMA QILISH(600-800 b.b.)

Magistraturaga qabul sinovlarining bиринчи bosqichida mutaxassislik fanlaridan yozma ishlар topshiriqlari bo‘yicha talabalar bilimini baholash mezonlari

Qabul sinovlarini baholash uchun maksimal baho - **100 ball** etib belgilanadi.

Mutaxassislik fanlari bo‘yicha kirish sinovi biletlarining har birida 3 tadan savol bo‘lib, ular quyidagi mezonlar asosida baholanadi:

1. Birinchi va ikkinchi savollar mutaxassislik fanlariga tegishli bo‘ladi. Ularning har biriga yozilgan javoblarni baholash **30 ball** doirasida amalga oshiriladi.

Savol bo‘yicha javoblarni baholash quyidagi jihatlarni hisobga olgan holda amalga oshiriladi:

- nazariy va amaliy bog‘liqlikda yoritilgan;
- mazmunni yoritishda mustaqil ilmiy mushohada yuritish iqtidori mavjudligi;
- nom va ilmiy atamalarni bilish darajasi;
- keltirilgan faktlarning hozirgi davrdagi jarayonlar, o‘zgarishlar bilan o‘zaro aloqadorlikda ochib berilganligi, chuqur ilmiy tahlil etilgan hamda xronologik jihatdan to‘g‘ri yoritilganligi;
- muammoni tizimli mustaqil tahlil qilganligi, o‘z fikrini erkin va mustaqil ifoda eta olganligi.

BAHOLASH SHKALASI:

1. Fikr aniq va izchil ifodalangan, barcha savollar mutlaqo to‘liq yoritilgan va bunda tegishli ilmiy adabiyotlarga tayanilgan va har tomonlama chuqur asoslangan javoblarga **26-30 ballgacha - a’lo** baho qo‘yiladi.

2. Savolga nisbatan to‘liq javob berilgan, fikr izchil ifodalangan, lekin bunda tegishli ilmiy va uslubiy adabiyotlarga kamroq e’tibor berilgan bo‘lsa, **21-25 ballgacha - yaxshi** baho qo‘yiladi.

3. Savolga qisman javob bera olgan va ma’lum darajada ilmiy, o‘quv-uslubiy adabiyotlaridan foydalangan bo‘lsa, **17-20 ballgacha - qoniqarli** baho qo‘yiladi.

4. Fikr aniq ifoda etilmagan, savolga qisman bo‘lsada to‘g‘ri javob berilmagan, tegishli ilmiy, o‘quv-uslubiy adabiyotlardan mutlaqo foydalanilmagan javoblar uchun **0-16 ballgacha - qoniqarsiz** baho qo‘yiladi.

2. Uchinchi savol bo‘yicha mutaxassislikka oid (ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, madaniy, badиий) mavzulardagi va 600 belgi atrofidagi hajmga ega sharq tilidagi matnni ona tiliga tarjima qilinadi.

Yozma tarjimani baholashda **40 ballik mezon qo‘llanadi**. Matn tarjimasi quyidagi mezon asosida baholanadi:

BAHOLASH SHKALASI:

a) matnni to‘liq 100% tarjima qilsa	40 ball
b) 90 % tarjima qilsa	36 ball
v) 80% tarjima qilsa	32 ball
g) 70% tarjima qilsa	28 ball
d) 60% tarjima qilsa	24 ball
e) 50% tarjima qilsa	20 ball
j) 50% dan kam tarjima qilsa	0 ball

Tarjima hajmidan kelib chiqib, baholashda oraliq ballar korsatkichlari ham qollanishi mumkin.

Yozma ish natijalari bo‘yicha sinov yakunida yig‘ilgan ballar jamlanadi va quyidagicha baholanadi:

1. 86 - 100 ballgacha – “a’lo”;
2. 71 - 85 ballgacha – “yaxshi”;
3. 56 – 70 ballgacha – “qoniqarli”;
4. 0 – 55 ballgacha – “qoniqarsiz”

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Мирзиёев Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2016. – 56 б.
2. Мирзиёев Ш.М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик – ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик коидаси бўлиши керак. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 104 б.
3. Мирзиёев Ш.М. Конун устуворлиги ва инсон манфаатларини таъминлаш – юрт тараккиёти ва халқ фаровонлиги гарови. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 48 б.
4. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан бирга қурамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 488 б.
5. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараккиёт йўлимизни катъият билан давом этириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. /Ш.М.Мирзиёев. – Т.: Узбекистон, 2017. – 592 б.
6. Мирзиёев Ш.М. Халқимизнинг розилиги бизнинг фаолиятимизга берилган энг олий баҳодир. 2-жилд. /Ш.М.Мирзиёев. – Т.: Узбекистон, 2018. – 512 б.
7. Мирзиёев Ш.М. Нияти улуғ халкнинг иши ҳам улуғ, ҳаёти ёруғ ва келажаги фаровон бўлади. 3-жилд. /Ш.М.Мирзиёев. – Т.: Узбекистон, 2019. – 400 б.
8. O'lmasov A., Vahobov A. Iqtisodiyot nazariyasi. Darslik. – Т.: Iqtisod-Moliya, 2014. – 424 b.
9. Jo'raev T., Tojiboyeva D. Iqtisodiyot nazariyasi (ko'rgazmali va tarqatma materiallar). 1-tom, 2011. – 332 b.
10. Jo'raev T., Tojiboyeva D. Iqtisodiyot nazariyasi (ko'rgazmali va tarqatma materiallar). 2-tom, 2013. – 380 b.
11. Principles of Economics, 6th Edition. N.Gregory Mankew. ISBN 13: 978-0-538-45305-9. USA, textbook. 2012. Cengage Learning. 890 p.
12. The Economics of the Middle East and North Africa (MENA) / Joseph Pelzman (George Washington University, USA), 2012, 292pp., ISBN: 978-981-4327-51-0 (hardcover)
13. Экономика и внешнеэкономическая деятельность исламских стран Ближнего и Среднего Востока: Учебное пособие / М.В. Панасюк – Казань: ТГГПУ, 2008. – 192 с.
14. Ziyadullayeva L. S., Abidov N. A., Riskulov R.B. Arab mamlakatlari iqtisodiyoti. Darslik. Т.: 2009.
15. Гибадуллин М.З., Вахитова Т.М. Основы исламской экономики: теория и практика хозяйствования. Учебное пособие / М.З. Гибадуллин. – Казань: ТГГПУ, 2009. – 195 с.
16. Краснова Н.В. Политика народонаселения в арабских странах Персидского залива. – СПб.: Издательство Санкт-Петербургской академии управления и экономики, 2011. — 174 с.

17. Мельянцев В.А., Матюнина Л.Х. Очерки макроэкономического и финансового развития стран Востока и Запада (1980-2010-е годы) /В.А.Мельянцев, Л.Х.Матюнина. – М.: Ключ-С, 2019. – 192 с.
18. Труды Института востоковедения РАН, Вып. 11: Арабский мир и экономические вызовы. Многоликая реальность /отв.ред. выпуск А.О.Филоник, ред-сост. Л.Н.Руденко, З.А.Соловьева. – М.: ИВ РАН, 2018. – 212 с.
19. Ценности и принципы исламской экономики / пер. с перс. Дж. Мирзоев; науч. ред. В.С. Автономов. – М.: ООО “Садра”, 2017. – 176 с.
20. Sattikulova G.A. Yaqin Sharq mamlakatlarida biznes va tadbirdorlik. O‘quv qo‘llanma – Т.: 2020 – 160 b.